

Discussie Zanddijk lijkt van toverbal veranderd in zuurtje

Analyse

Het debat over de Zanddijk lijkt wel een toverbal, zo vaak is het voorkeustracé van kleur veranderd. Voor Forum voor Democratie is het huidige voorstel eerder een bekentrekker.

Ernst Jan Rozendaal
Yerseke

Van een afstandje bekeken heeft de discussie over de aanpak van de Zanddijk tussen de A58 en Yerseke een bizar verloop. Twee jaar geleden presenteerde de provincie vier mogelijkheden: de poldertracés rood en groen – nieuwe wegen waarbij de A58 ook een nieuwe afslag zou krijgen – en bruin en roze/zwart – beide grotendeels gebaseerd op een verbetering van de huidige route.

De voorkeur ging uit naar groen (het minst dure poldertracé) of bruin. Nu de besluitvorming nadert, gaat het debat alleen nog over rood en roze/zwart.

Zere been

Aangezien het Rijk niet wilde bijdragen aan een poldertracé, koos de provincie vorig jaar voor bruin. Maar dat zagen de bewoners van het buurtschap Kaasgat niet zitten, omdat er dan een nieuw stuk weg langs hun huizen zou komen. De weerstand was zo groot, dat provincie en gemeente toegaven.

Ze vielen terug op een verbeterde versie van roze/zwart: de verbreding van de huidige Zanddijk en Molendijk, en een grotere rotonde direct na de afslag Yerseke

op de A58. Dat was tegen het zere been van met name de ondernemers in Reimerswaal, die altijd een poldertracé wilden, het liefst rood.

Toeters en bellen

Het provinciebestuur lijkt zorgvuldig alle mogelijkheden te hebben verkend en gaandeweg is de ene na de andere variant weggestreept, omdat-ie te duur is of geen draagvlak heeft. Een meerderheid van de Staten lijkt daar begrip voor te hebben en acht roze/zwart, eventueel met nog wat extra toeters en bellen, onvermijdelijk.

Forum voor Democratie niet. De partij heeft zich in het dossier vastgebeten en stelde deze week weer een reeks kritische vragen. Je kunt wel op een toverbal zuigen tot er één kleur overblijft, maar niet als de inwoners van Yerseke daar een zure smaak van in de mond krijgen, redeneren Statenleden Martin Bos en Fred Walraven.

Ze willen niet nu één tracé kiezen en dat verder uitwerken, een werkwijze die in bestuurlijk Nederland heel gebruikelijk is, maar ook beide poldertracés doorontwikkelen en dan pas kiezen. Onder aan de streep zouden die wel eens goedkoper kunnen blijken, denken ze. Of misschien is er in de tussentijd wel geld voor te vinden, bij de ondernemers in Reimerswaal of in het Wopke-Wiebesfonds.

Halsstarrig

Forum houdt halsstarrig vast aan een eerder afgeschoten tracé dat in hun ogen zelfs nooit serieus is genomen. Je kunt de partij dat moeilijk kwalijk nemen. Ook de provincie is terug gekomen op een eerder opzij gelegde variant, zij het dat die nu is opgekalefaterd.

LOSKADE BOULEVARD VAN SCHOONHEID EN TROOST

‘Een lantaarnpaal is een prachtig podium’

De Loskade in Middelburg is omgetoverd tot een Boulevard van Schoonheid en Troost. Er zijn gisteren 25 nieuwe verkeersborden geplaatst. Niet met pijlen of verboden, maar met werken van Zeeuwse kunstenaars.

Ernst Jan Rozendaal
Middelburg

Als een opzichter loopt de Middelburgse kunstenaar Ramon de Nennie langs het Kanaal door Walcheren. „Hop, hop”, maant hij. „De volgende staat al te wachten.” Zijn collega’s Hans Bommeljé en Cor de Lange hebben net een kunstwerk van Leni van den Berge aan een lantaarnpaal geschroefd. Het is een afbeelding op een verkeersbord van 45 bij 30 centimeter. Ze hebben nog 24 lantaarnpalen te gaan.

De Nennie is een onvermoeibare pleitbezorger van de Zeeuwse kunst. Jarenlang gaf hij *decreet* uit, een tijdschrift en kunstwerk ineen. Na vijftien afleveringen was de rek eruit, maar toen hij twee jaar geleden een groepstentoonstelling organiseerde in en rond zijn toenmalige atelier aan de Herengracht in Middelburg, ontstond het idee om er toch nog een te maken. De gemeente verleende een subsidie, maar het plan verdween vorig jaar in de ijskast omdat ineens tal

Kunstwerken willen naar buiten, gezien worden

– Ramon de Nennie, kunstenaar

van kunstbroeders rondom De Nennie overleden. Dan maar in 2020, dacht hij. Dat jaar pakte zo mogelijk nog gekker uit.

De coronacrisis maakte het kunstenaars vrijwel onmogelijk om te exposeren. „We zijn in een bizarre wereld terecht gekomen, waarin we elkaar maar tot 1,5 meter mogen benaderen en kunst opgesloten ligt in musea en ateliers en alleen nog maar virtueel bekeken kan worden”, stelt De Nennie. „Maar kunstwerken willen naar buiten, gezien worden. Een lantaarnpaal is een prachtig podium.”

Catalogus

Dus is *het nieuwe decreet* – naar analogie van het nieuwe normaal – een catalogus geworden bij exposities die op straat zijn te zien.

De Nennie omschrijft het als ‘gewoon zichtbaar maken wat de (beeldende) kunstenaars in Zeeland creëren. Niets meer en niets minder. Eigenlijk het oorspronkelijke idee achter decreet-tijdschrift in den beginne, maar nu dan in zijn puurste vorm: alleen het beeld, waarbij je iedere keer als je een bladzij omslaat in een andere wereld belandt’.

Buitenproject

De Nennie heeft Zeeuwse kunstenaars dezelfde vraag gesteld als Wim Kayser twintig jaar geleden in zijn beroemde televisieprogramma *Van de Schoonheid en de Troost*: Wat maakt het leven de moeite waard? Behalve op papier zijn hun antwoorden ook te zien in Zeeuwse straten. Te beginnen in Middelburg, maar er zijn plannen voor Vlissingen, Terneuzen, Zierikzee en Domburg. „Vanwege corona wilde ik een buitenproject. Ik dacht als eerste aan verkeersborden in het centrum, maar dat vond de gemeente Middelburg erg verwarrend. Ik was ook in gesprek met Vlissingen. ‘Daar moet het op de Boulevard’, zei Hans Bommeljé. Zo kwam ik

Ook Zeeuwse stikstofruimte straks te koop

De provincie verandert per 15 september de stikstofregels, zodat er meer ruimte is voor uitbreidingen van bedrijven. Het wordt mogelijk stikstofruimte elders te kopen of zelfs te leasen. Bijvoorbeeld door leegstaande veestallen op te kopen waar stikstofrechten op rusten, of de rechten tijdelijk over te dragen.

Frank Balkenende
Middelburg

In vaktermen heet dit ‘extern salderen’. In Limburg kan het al een jaar. Zeeland en Noord-Brabant gaan het per half september doen. Andere provincies volgen weldra.

Wie zijn bedrijf wil vergroten, een weg aanleggen of woningen

wil bouwen en daarmee voor stikstofneerslag zorgt, heeft een natuurvergunning nodig. Die wordt alleen afgegeven als de totale stikstofbelasting van de natuur gelijk blijft of daalt. In het voorjaar leidde dat tot problemen in Zeeland. Zo ging onder meer de Kop van Schouwen op slot voor nieuwe woningbouwprojecten omdat de bouw daarvan de natuur te veel zouden belasten. De stikstofneerslag is daar al te hoog, waardoor de natuur verarmt. Door de maximumsnelheid op de A58 te verlagen konden stilstaande bouwprojecten worden hervat. De stikstofwinst die dat oplevert, mag namelijk overal in Zeeland worden gebruikt.

Door extern salderen van stikstofuitstoot kunnen nu meer be-

Als het uit de hand loopt, wordt de regeling stopgezet

– Anita Pijpelink, gedeputeerde

drijven uitbreiden. Er zijn enkele ondernemers, ook agrarische, die op deze manier hun bedrijf vooruit willen helpen, meldt de provincie. Een ondernemer mag maar 70 procent van de overgenomen stikstof-

ruimte gebruiken. De rest moet ten goede komen aan de natuur.

Landbouworganisatie ZLTO reageert kritisch. Ze snapt dat de provincie bedrijven ruimte wil geven zich te ontwikkelen. Ook voor landbouwbedrijven is dat belangrijk. Tegelijkertijd moet de provincie kien zijn op misstanden, zegt de ZLTO. Voorkomen moet worden dat kapitaalcrachtige bedrijven en overheden van buiten Zeeland hier veehouderijen opkopen om in hun eigen gebied projecten te realiseren. Zeeland telt al weinig veeteelt. De bedrijven die er zijn, zijn hard nodig om duurzame kringlooplandbouw mogelijk te maken. De provincie zegt daar scherp op toe te zien. Gedeputeerde Anita Pijpelink: „Als het uit de hand loopt, wordt de

regeling stopgezet. Ik vertrouw erop dat dat niet gaat gebeuren, want in Zeeland voeren we dit met alle sectoren in nauw overleg uit.”

Zeeland deed daar eind mei een nare ervaring mee op. Er ontstond een stikstofrel toen de provincie Noord-Brabant zonder ruggespraak met en tot woede van Zeeland een boerderij in Kerkwerpe kocht. Noord-Brabant hamsterde overal in Nederland stikstofruimte. Die stikstofrechten wil de buurprovincie gebruiken om een bedrijventerrein in Moerdijk aan te leggen. Noord-Brabant maakte excuses voor het kapen van stikstofrechten. Zeeland voerde met de buurprovincie ‘stevige, maar goede gesprekken’ over de spelregels. Pijpelink voorziet dan ook geen nieuwe incidenten.